

Վ. ԼՈՒՆԿԵՎՒԾ. — ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՒ ՀՐԱՌՈՒՂԽԱՅ: Ժողովրդական ընթերցանութեան համար. Թարգ. ռուս. ձեռագրից Մառանկոզեան: Թիֆլիս տպ. «Արօր». 1891 թ. 48 եր. 4-ձալ փոքր, գինն է 6 կոպ.:

Երկրաշարժը և հրաբուխը պատկանում են այնպիսի երկրաբանական երևույթներին, որոնք զարմանք ու սարսափ տարածելով՝ առանձին տպաւորութիւն են թողնում հասարակ ժողովրդի վերաբերմամբ: Չը կարողանալով բացատրել իրան ալք սարսափելի երևույթների պատճառը ժողովուրդը դիմում է երևակայական առասպելական աշխարհը և մոլորում անհեթեթ նախապաշարմունքների լաբիրինթոսում: Այս պատճառով զժար է գտնել ժողովրդականացնելու համար երկրաբանական երևույթներից աւելի լաջող և չարմար նիւթքան վերուխնայները: Թէև ալ երկու երևույթները միշտ չեն կապւած լինում իրար հետ, սակայն պարզ ըմբռնելու համար մէկը, պէտք է իմանալ և միւսը:

Պ. Լիւնկեվիչի պատմածքը պարզ է և հետաքրքրական: Պարզութեան համար հեղինակը տեղ տեղ չափազանցութիւնների մէջ է ընկնում: Երկուսից մէկը, կամ գրքովը դրած պէտք է լինի հասարակ ժողովրդի համար, որ հազիւ գրել կարողալ գիտէ ու շատ չնչին զարգացում ունի և այն ժամանակ թէ պատմելու ոճը, թէ մեկնութիւնները ու լեզուն բոլորովին ուրիշ կերպ պէտք է լինի, կամ թէ ժողովրդականացրած գրքովը գրւած է լինում արդէն գրականական ոճին ու լեզւին ընտելա-

ցածների և փոքր իշատէ զարգացածների համար, որոնց արդէն տարրական աշխարհագրական տեղեկութիւններ չափնի են: Այս գրքովի ընդհանուր պատմածքը կարող է մատչելի լինել երկրորդ տեսակի ընթերցողների համար: Եթէ ալսպէս է, ուրեմն աւելորդ է բացատրել այնպիսի տարրական բաներ, որ «Բաթումը Սև ծովի ափին է» և ալն, որովհետև ալն ընթերցողը, որը առանց բացատրութեան հասկանում է ինչ է «գաղ», «կզգի», «ովկիանոս» և ալն, կարծում ենք տեղեկութիւն կ'ունենալ և նորա մասին թէ Բաթումը: Այսպից ծովի եզերքին չէ, կամ Պոլիս գնալու համար Բաթումում շոգենալ պէտք է նստել և անցնել Սև ծովով:

Պատահած երկրաշարժների ու հրաբուխների սարսափելի նկարագրութիւնը գրքովում աւելի մեծ տեղ են բռնում, քան պատճառների բացատրութիւնը և, բացի ալդ, չափատանում և կովկասում պատահած երկրաշարժների մասին համեմատաբար քիչ է ասւած: Բացատրութիւնները երբեմն ալեքան էլ լիակատար չեն, օրինակ ասւած է. «դուք գիտէք որ հողաքնդի ներսում կալ կրակահեղանիւթի լաւալի մի ամբողջ ծով: Եթէ դա ծով է, ուրեմն, նա էլ ուրիշ ծովերի նման կարող է փոթորիկներ և ալեկոծութիւններ ունե-

նալ, որոնց ժամանակ հրեղէն ալիքները գիպչում են երկրի կեղեին և սաստիկ տապալում նորան: Բայց բանը նրանումն է որ «ուրիշ ծովերը» ալիկոծում են և փոթորիկ ունենում ոչ այն պատճառով որ «ծով» են, այլ այն պատճառով որ օղը տեղափոխւելով չուժկու խփում է նորա մակերևութին. արդեօք երկրի ներսում էլ նոյն պատճառից է ալիկոծւում կրակահեղանիւթ լաւալի ծովը—կը հարցնի ընթերցողը:

Թարգմանութիւնը ընդհանրապէս ծանր է և չունի այն կենդանութիւնը ինչ նկատւում էր «Պատիկ է բայց չստիկ է» գրքովում: Տեղ տեղ թարգ.

մանիչը բառացի է հետևել ռուսական ձեռագրին. օրինակ Էտնա լեռուը—ГОРА ЭТНА—որ ռուսերէն իգական սեռին է պատկանում, ալս հարադատ թարգմանութեան մէջ էլ իւր սեռը պահպանել է «գեղեցկուհի Էտնա» դառնալով:

Ընդհանրապէս, ինչպէս «Պատիկ է բայց չստիկ է» գրքովի առիթով նկատել էինք, պ. Նունկեվիչին չաջողում է ժողովրդականացնել բնագիտական նիւթեր, ուստի ցանկալի է որ Նաչարունակի լրացնել ալ՝ բովանդակութեամբ շատ պակասաւոր ճիւղը մեր ժողովրդական գրականութեան մէջ. Լ. Ս.

ԼԵՐՄՈՆՏՈՎ, Մ. ԻԻՐԵԻ., Թարգմանութեամբ Մ. Սատաթեանի.—
«ԴԵԻ», արևելեան վիպասանութիւն: Թիֆլիս, տպարան Արօր Տ.
Նազարեանցի: Հրատարակութիւն 50 «Աղբիւր» և «Տարազ» հանդէսների: Քառածալ, 57 երես, տառ № 12. գինն է 30 կոպէկ:

Առհասարակ դժւար բան է օտար լեզուից մի գեղարուեստական գրւածք թարգմանել. Աւելի ևս դժւարանում է գործը, երբ գեղարուեստական բովանդակութիւնը արտաբնական է ոտանաւոր ձևով: Պէտք է ոչ միայն ճիշտ և գեղարուեստորէն փոխադրել բնագիրը, այլ և պահպանել հեղինակի տաղաչափական ոճը: Աւելացրէք դորա վերաջ Լերմոնտովի ոտանաւորի բլրեղանման գեղեցիկ, ամփոփ ու կտրուկ ոճը և հակակաւն տաղաչափութեան անմշակ դրութիւնը Սատաթեանի թարգմանելու ժամանակ և կը տեսնէք, թէ ինչ դժ-

ւարութիւնների պէտք է չաղթէր երիտասարդ թարգմանիչը:

Ասել, թէ Սատաթեանը բոլոր դժւարութիւններից չաղթող է դուրս եկել,—սխալ կը լինէր: Կան, ճիշտ է, աղբիւրի չափազանցութեան մէջ ընկնողներ, բայց ալ պէտք է վերադրել գլխաւորապէս այն հանգամանքին, որ նրանք երևի թարգմանութիւնը չեն համեմատել բնագրի հետ: Իսկ Սատաթեանի թարգմանութիւնը արժէր և պէտք էր համեմատել բնագրի հետ, որովհետև շատ լաւ թարգմանութիւն է, ոչ այնպիսի թարգմանութիւն, որ ամբողջապէս